

การพัฒนารูปแบบการสอนศิลปศึกษาโดยวิธีศิลปวิจารณ์ตามแนวทฤษฎีของยีน เอ มิทเลอร์
ที่ส่งเสริมการรับรู้ทางศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาช่วงอายุ 7-9 ปี

นายวิสูตร โพธิ์เงิน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2547

ISBN 974-17-6313-1

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A DEVELOPMENT OF ART EDUCATION INSTRUCTIONAL MODEL APPROACHING BY
GENE A MITTLER'S THEORY OF ART CRITICISM FOR ENHANCING VISUAL ART
PERCEPTION OF ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS AGED SEVEN – NINE YEARS

Mr. Wisud Po-Ngem

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirement
for The Degree of Master of Education in Art Education
Department of Art, Music and Dance Education
Chulalongkorn University
Academic Year 2004
ISBN 974-17-6313-1

หัวข้อวิทยานิพนธ์   การพัฒนารูปแบบการสอนศิลปะศึกษา โดยวิธีศิลปวิจารณ์ตามแนวทฤษฎีของ
      ยีน เอ มิทเลอร์ ที่ส่งเสริมการรับรู้ทางศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาช่วงอายุ
      7 - 9 ปี

โดย   นายวิสูตร โพธิ์เงิน

สาขาวิชา   ศิลปศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา   ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี

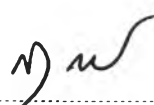

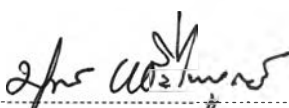
คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

..... คณะบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูริย์ สิ้นลาวรัตน์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันติ คุณประเสริฐ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปุ่นรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์)

วิสูตร โพธิ์เงิน : การพัฒนารูปแบบการสอนศิลปะศึกษาโดยวิธีศิลปวิจารณ์ตามแนวทฤษฎีของยีน เอ มิทเลอร์ ที่ส่งเสริมการรับรู้ทางศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาช่วงอายุ 7 -9 ปี (A DEVELOPMENT OF ART EDUCATION INSTRUCTIONAL MODEL APPROACHING BY GENE A MITTLER'S THEORY OF ART CRITICISM FOR ENHANCING VISUAL ART PERCEPTION OF ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS AGED SEVEN – NINE YEARS.) อ.ที่ปรึกษา : ผศ. ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี จำนวนหน้า 302 หน้า.ISBN. 974-17-6313-1

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนศิลปะศึกษาโดยวิธีศิลปวิจารณ์ตามแนวทฤษฎีของ ยีน เอ มิทเลอร์ ที่ส่งเสริมการรับรู้ทางศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาช่วงอายุ 7 -9 ปี

กลุ่มประชากรในการวิจัย คือ ผู้เชี่ยวชาญ 3 ด้านได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะศึกษาจำนวน 5 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการรับรู้ทางศิลปะเด็กจำนวน 6 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวิจารณ์จำนวน 4 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการเรียนรู้ศิลปะศึกษาโดยวิธีศิลปวิจารณ์ตามแนวทฤษฎีของยีน เอ มิทเลอร์ ที่ส่งเสริมการรับรู้ทางศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาช่วงอายุ 7 -9 ปี 2) แบบสอบถามความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อรูปแบบการสอนศิลปะศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าความถี่ การหาค่าร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย ได้พบว่า การพัฒนารูปแบบการสอนศิลปะศึกษาโดยใช้แผนการเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอนศิลปะศึกษาโดยวิธีศิลปวิจารณ์ตามแนวทฤษฎี ของยีน เอ มิทเลอร์ นั้นส่งเสริมการรับรู้ทางศิลปะ และสามารถนำไปจัดกระบวนการเรียนรู้ให้นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาช่วงอายุ 7 -9 ปี ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รูปแบบการสอนศิลปะศึกษาที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย การกำหนด จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนการสอนโดยบูรณาการวิธีศิลปวิจารณ์ 4 ชั้น ของ ยีน เอ มิทเลอร์ คือ ชั้นบรรยาย ชั้นวิเคราะห์ ชั้นตีความ และชั้นตัดสิน การปฏิบัติงานศิลปะ สื่อวัสดุอุปกรณ์ในการสอน การประเมินผล

ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการรับรู้ทางศิลปะ และผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวิจารณ์ มีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงรูปแบบการสอนศิลปะศึกษาโดยวิธีศิลปวิจารณ์ตามแนวทฤษฎีของยีน เอ มิทเลอร์ แบ่งเป็น 5 ด้าน สรุปได้ดังนี้ 1) ด้านเนื้อหาสาระการเรียนรู้ จัดให้มีเนื้อหาสาระที่ยาก-ง่ายเหมาะสมกับช่วงวัยเด็ก 2) ด้านกระบวนการเรียนรู้ เพิ่มเวลาในกิจกรรมการเรียนรู้ รูปแบบการสอนควรที่จะหลากหลาย และในแต่ละแผนควรมีการสรุปในสิ่งที่เรียนรู้ 3) ด้านขั้นตอนในการวิจารณ์ศิลปะ ตามแนวทฤษฎียีน เอ มิทเลอร์ ความยาก - ง่าย การตั้งคำถามควรคำนึงถึงพัฒนาการด้านภาษาในเด็กนักเรียน และเน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง 4) สื่อ/ภาพเพื่อการวิจารณ์ ควรหลีกเลี่ยงภาพผลงานมีความซับซ้อน ควรหาภาพผลงานที่มีรูปแบบการจัดวางง่าย ๆ และมีความชัดเจน 5) ด้านการวัด และการประเมินผล ควรเพิ่มเกณฑ์การประเมินผล ในการกระบวนการเรียนรู้ชั้นวิจารณ์ทั้ง 4 ขั้นตอน

ทางด้านความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวิจารณ์ และผู้เชี่ยวชาญด้านการรับรู้ทางศิลปะในเด็ก เกี่ยวกับแผนการเรียนรู้ และองค์ประกอบแผนการเรียนรู้ ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ด้านมีความเห็นว่าแผนการเรียนรู้ และองค์ประกอบแผนการเรียนรู้ในรูปแบบการสอนศิลปะศึกษา สามารถนำไปจัดการเรียนรู้ให้เด็กนักเรียนประถมศึกษาช่วงอายุ 7 -9 ปีได้

ภาควิชา.....ศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา.....ลายมือชื่อนิสิต.....
สาขาวิชา.....ศิลปะศึกษา.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา.....2547.....

4483801527 : MAJOR ART EDUCATION

KEYWORD : GENE A MITTLER'S THEORY OF ART CRITICISM / VISUAL ART PERCEPTION

WISUD PO-NGERN : A DEVELOPMENT OF ART EDUCATION INSTRUCTIONAL MODEL APPROACHING BY GENE A MITTLER'S THEORY OF ART CRITICISM FOR ENHANCING VISUAL ART PERCEPTION OF ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS AGED SEVEN - NINE YEARS.THESIS ADVISOR : ASSIST.PROF. SULUK SRIBURI, Ed.D. 302 p.p. ISBN. 974-17-6313-1

The purpose of this research was to develop an art education instructional model approaching by Gene A. Miller's theory of art criticism for enhancing visual art perception of elementary school students aged 7-9 years.

The populations of this research were 3 groups of experts, which were 5 art educational experts, 6 art perception experts, and 4 art criticism experts. Research instruments consisted of 1) art education lesson plan based on art criticism instructional model approaching by Gene A. Miller's theory of art criticism for enhancing visual art perception of elementary school students aged 7-9 years, 2) questionnaires for experts' attitude towards art education instruction developed by researcher. The data were analysed by frequency distribution, percentages and content analysis.

The research finding was found that the art education instructional model, developed by using lesson plan as an instrument to arrange art education instruction approaching by Gene A. Miller, enhanced visual art perception and could be used efficiently to create learning processes for elementary school students aged 7-9 years. The art education instructional model developed by the researcher consisted of learning objective, content cluster, and learning activity management; teaching processes developed by integrating Gene A. miller's 4 algorithms of art criticism method, which were description, analysis, criticism, and justification stage; art practise; teaching media; and evaluation.

Art education experts, visual art perception experts, and art criticism experts gave 5 suggestive items to develop art education instructional model approaching by Gene A. Miller. Those 5 items were summarised as follows: 1) the level of content cluster should be adjusted appropriately to students' age; 2) learning processes duration should be spent more in learning activity, instructional model should be variety and each lesson plan should provide conclusion; 3) Gene A. Miller's art criticism algorithm in content level arranging and questioning should concern on students' language development and should emphasis on children centre; 4) media/picture using for criticism should not be complicate but simple and clear; and 5) assessment and evaluation criteria in 4 algorithms of criticism learning process should be increased.

Art education experts, art criticism experts, and visual art perception experts suggested that lesson plan and lesson plan's factors in art education instruction should provide learning for elementary school students aged 7-9 years.

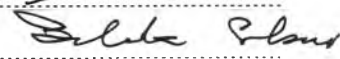
Department /Program..... Art Education.....

Student's signature .....

Field of study..... Art Education.....

Advisor's signature.....

Academic year ..... 2004.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุลักษณ์ ศรีบุรี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งคอยให้คำปรึกษา และข้อคิดเห็นต่าง ๆ ในการวิจัยด้วยความเข้าใจ และห่วงใยมาโดยตลอด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สันติ คุณประเสริฐ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ รองศาสตราจารย์ ดร. ปุณณรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไข ข้อบกพร่องต่าง ๆ อันจะเป็นผลให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์และเสร็จลุล่วงไปด้วยดี ขอขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชา ศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่าน ตลอดจน ครู อาจารย์ทุกท่านที่เคยอบรมสั่งสอนให้ความรู้ ให้คำแนะนำ และกำลังใจตลอดมา

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. เกษร ธิตะจारी อาจารย์วิรัตน์ คุ่มคำ และอาจารย์ธำรงค์ศักดิ์ ธำรงค์เลิศฤทธิ์ ที่กรุณาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจรูปแบบการสอบศิลปศึกษาและเครื่องมือในการวิจัย ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ผดุง พรมมุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์นวลลลช ทินานนท์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ลลิตพรรณ ทองงาม ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุกรี วัชรพรรณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศิริลักษณ์ ศรีกมล ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมโภชน์ ทองแดง อาจารย์ทินกร บัวพุด อาจารย์จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า อาจารย์วัชรินทร์ จูติอดิศัย อาจารย์อริยพร คุโรตะ อาจารย์ศรเนตร อารีโสภณพิเชษฐ อาจารย์สุชาติ ทองสิมา อาจารย์ประเทศ สุขสถิตย์ และ อาจารย์พรพิมล ศิริวัฒน์ ที่กรุณาสละเวลาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการประเมินรูปแบบการสอบ และให้ข้อมูลอย่างดียิ่งในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัยที่สนับสนุนทุนในการวิจัย ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่มีส่วนช่วยเหลือ ทั้งทางด้านกำลังกาย กำลังใจ และความอนุเคราะห์ทุกด้านที่มีให้แก่ผู้วิจัยได้ทำงานชิ้นนี้จนประสบความสำเร็จ ขอขอบคุณที่ ๆ เพื่อน ๆ และน้อง ๆ ทุกคน ที่ส่งแรงใจให้ร่างกายในการช่วยเหลือผู้วิจัยทั้งทางตรงและทางอ้อม จนให้ทำ วิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วง รวมถึงคำแนะนำต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินการวิจัย และคอยให้กำลังใจเสมอมา

ท้ายที่สุดนี้ขอขอบพระคุณอย่างสูงที่สุด คือ คุณพ่อ คุณแม่ ที่รักและเคารพยิ่ง ที่ได้สนับสนุนทางการศึกษาทั้ง ทางด้านกำลังทรัพย์ และเป็นพลังใจที่สำคัญให้ผู้วิจัยมีกำลังในการดำเนินงานวิจัยนี้จนประสบความสำเร็จได้ในครั้ง และ ขอขอบคุณทุกคนในครอบครัวผู้วิจัย ลุง ป้า น้า อา พี่ น้องทุกคน และครอบครัวธรรมสุวรรณ ที่เอื้อเฟื้อสถานที่ ที่ดูแล เอาใจใส่อย่างดีในการเตรียมตัวสอบ และจัดพิมพ์รูปเล่มวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	12
1.3 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	12
1.4 ขอบเขตการวิจัย.....	12
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย.....	13
1.6 ประโยชน์ที่คิดว่าจะได้รับ.....	15
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	16
2.1 ศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษา.....	17
2.1.1 ศิลปศึกษาในหลักสูตรขั้นพื้นฐาน.....	17
2.1.2 รูปแบบการสอนศิลปะและการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระศิลปะ.....	20
2.2 พัฒนาการและการแสดงออกทางศิลปะของเด็ก.....	32
2.2.1 การแสดงออกทางด้านศิลปะของเด็ก.....	32
2.2.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางศิลปะของเด็ก.....	32
2.3 การรับรู้ และทฤษฎีการรับรู้ทางศิลปะของเด็ก.....	49
2.3.1 การรับรู้.....	49
2.3.2 การรับรู้ทางสายตา.....	58
2.3.3 ทฤษฎีการรับรู้ทางศิลปะ.....	67
2.4 แนวคิดและทฤษฎีศิลปวิจารณ์.....	71
2.4.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับศิลปวิจารณ์.....	71
2.4.2 ทฤษฎีการเรียนการสอนที่บูรณาการระหว่างสุนทรียภาพ และการวิจารณ์.....	80
2.4.3 ทฤษฎีการเรียนการสอนศิลปวิจารณ์ของ ยีน เอ มิทเลอร์.....	82

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	88
2.5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ.....	92
2.5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ.....	90
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	99
3.1 การศึกษากรอบแนวคิดของรูปแบบการสอนศิลปศึกษา และแนวคิดทฤษฎี การวิจารณ์ของยีน เอ มิทเลอร์.....	100
3.2 การกำหนดกลุ่มตัวอย่างประชากร.....	100
3.3 การสร้างรูปแบบการสอนศิลปศึกษาโดยวิธีการวิจารณ์ตามแนวทฤษฎี ยีน เอ มิทเลอร์ และสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	101
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	105
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	105
3.6 การสรุปผลการวิจัย และการอภิปรายผลการวิจัย.....	105
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	106
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการศิลปศึกษาโดยวิธีศิลปวิจารณ์ ตามแนวทฤษฎีของ ยีน เอ มิทเลอร์ ที่ส่งเสริมการรับรู้ทางศิลปะของ นักเรียนประถมศึกษาช่วงอายุ 7 – 9 ปี.....	106
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบแผนการเรียนรู้ จำนวน 13 แผนการเรียนรู้.....	122
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	174
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	175
5.2 อภิปรายผลการวิจัย.....	187
5.3 ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย.....	199
5.4 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	199
รายการอ้างอิง.....	200
ภาคผนวก.....	208
ภาคผนวก ก.....	209
ภาคผนวก ข.....	225

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ภาคผนวก ค.....	230
ภาคผนวก ง.....	243
ภาคผนวก จ.....	245
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	300

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
11. ค่าความถี่ของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับองค์ประกอบแผนการเรียนรู้ที่ 9 หน่วย สี ใน รูปแบบการสอนศิลปศึกษาโดยวิธีวิจารณ์ตามแนวทฤษฎี ยีน เอ มิทเลอร์ที่ส่งเสริม การรับรู้ทางด้านศิลปะในเด็กนักเรียน 7 – 9 ปี.....	154
12. ค่าความถี่ของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับองค์ประกอบแผนการเรียนรู้ที่ 10 หน่วย สี ใน รูปแบบการสอนศิลปศึกษาโดยวิธีวิจารณ์ตามแนวทฤษฎี ยีน เอ มิทเลอร์ที่ส่งเสริม การรับรู้ทางด้านศิลปะในเด็กนักเรียน 7 – 9 ปี.....	158
13. ค่าความถี่ของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับองค์ประกอบแผนการเรียนรู้ที่ 11 หน่วย พื้นผิว ใน รูปแบบการสอนศิลปศึกษาโดยวิธีวิจารณ์ตามแนวทฤษฎี ยีน เอ มิทเลอร์ที่ส่งเสริม การรับรู้ทางด้านศิลปะในเด็กนักเรียน 7 – 9 ปี.....	162
14. ค่าความถี่ของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับองค์ประกอบแผนการเรียนรู้ที่ 12 หน่วย พื้นผิว ใน รูปแบบการสอนศิลปศึกษาโดยวิธีวิจารณ์ตามแนวทฤษฎี ยีน เอ มิทเลอร์ที่ส่งเสริม การรับรู้ทางด้านศิลปะในเด็กนักเรียน 7 – 9 ปี.....	166
15. ค่าความถี่ของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับองค์ประกอบแผนการเรียนรู้ที่ 13 หน่วย พื้นผิว ใน รูปแบบการสอนศิลปศึกษาโดยวิธีวิจารณ์ตามแนวทฤษฎี ยีน เอ มิทเลอร์ที่ส่งเสริม การรับรู้ทางด้านศิลปะในเด็กนักเรียน 7 – 9 ปี.....	170

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1 แสดงลักษณะของการรับ – ส่งข่าวสาร.....	50
2 แสดงขอบวนการการรับรู้.....	52
3 แสดงการถ่ายทอดสัญลักษณ์.....	78